

Özel Sağlık Kurumları Çalışanlarının Psikolojik Dayanıklılık ve Yabancılaşma Düzeyleri (Psychological Resilience And Alienation Levels of Private Health Institutions Employees)

Leyla ŞENOL ^a Burcu ÜZÜM ^b

^a Kocaeli Üniversitesi, Ali Rıza Veziroğlu Meslek Yüksekokulu, Kocaeli, Türkiye. senolleyla4@gmail.com

^b Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli Meslek Yüksekokulu, Kocaeli, Türkiye. burcugokay@gmail.com

MAKALE BİLGİSİ	ÖZET
<p>Anahtar Kelimeler: Psikoloji Dayanıklılık Yabancılaşma</p> <p>Gönderme Tarihi 3 Nisan 2019 Revizyon Tarihi 15 June 2019 Kabul Tarihi 20 June 2019</p> <p>Makale Kategorisi: Araştırma Makalesi</p>	<p>Amaç – Bu araştırma ile sağlık kuruluşlarında çalışanların psikolojik dayanıklılık ve yabancılaşma algıları ölçmek amaçlanmıştır. Demografik değişkenler ile psikolojik dayanıklılık ve yabancılaşmaya arasındaki ilişki analiz edilmiştir.</p> <p>Yöntem – Çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma evrenini Başiskele ilçesinde yer alan özel sağlık kuruluşları oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini seçiminde kolayda örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Örneklemini, ilgili sağlık kuruluşlarında çalışan ve anket çalışmasına gönüllü olarak katılan 201 kişi oluşturmaktadır.</p> <p>Bulgular – Psikolojik dayanıklılığın alt boyutu olan kendilik algısı ile medeni durum arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bekar katılımcıların kendilik algısının evli katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Yaş ile yabancılaşmanın alt boyutu olan sosyal izolasyon arasında da anlamlı bir ilişki bulunmuştur.</p> <p>Tartışma – Sağlık çalışanlarının işlerini etkin bir şekilde yürütebilmeleri için psikolojik dayanıklılıklarının yüksek olması hem bireysel hem kurumsal açıdan olumlu bir durumdur. Bu çalışmada; sağlık sektörü çalışanlarının psikolojik dayanıklılıklarına ve onları izole olmaya iten yabancılaşmaya etki eden faktörler tespit edilmiştir. Ülkemizde sağlık terörünün yaşanmasını azaltacak önlemler alınmasında ilgili faktörler göz önünde bulundurularak gerekli iyileştirmeler yapılabilecektir.</p>
ARTICLE INFO	ABSTRACT
<p>Keywords: Psychology Resilience Alienation</p> <p>Received 3 April 2019 Revised 15 June 2019 Accepted 20 June 2019</p> <p>Article Classification: Research Article</p>	<p>Purpose – This research was aimed to measure the psychological resilience and alienation perceptions of employees in health institutions. The relationship between demographic variables and psychological resilience and alienation was analyzed.</p> <p>Design/methodology/approach – Screening model was used in the study. The research population consists of private health institutions in the Başiskele district. Sampling method was preferred in the selection of research sample. The sample consisted of 201 people who work in related healthcare positions and who voluntarily participated in the survey.</p> <p>Findings – A significant relationship was found between self-perception and marital status, which is the sub-dimension of psychological resilience. The self-perception of single participants was higher than that of married participants. A significant relationship was found between social isolation and sub-dimension of alienation.</p> <p>Discussion – The high level of psychological resilience of health workers in order to carry out their work effectively is both positive and positive in terms of both individual and institutional. In this study; The factors affecting the psychological resilience of health sector employees and the alienation that pushed them to be isolated were determined. In our country, necessary improvements can be made by taking into consideration the related factors in taking measures to reduce the health terror.</p>

Önerilen Atf/ Suggested Citation:

Şenol, L., Üzümlü, B. (2019). Özel Sağlık Kurumları Çalışanlarının Psikolojik Dayanıklılık ve Yabancılaşma Düzeyleri, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11 (2), 1098-1102.

Giriş

Örgütsel davranış yazını pozitif kavramlara odaklanırken son zamanlarda olumsuz etkilere neden olan kavramların da incelendiği görülmektedir. Pozitif kavramlardan biri olan psikolojik dayanıklılık; olumsuz bir durumla başa çıkabilmeyi, istenmeyen sonuçlarla karşılaşıldığında olumsuz etkileri en aza indirgeyebilmeyi, düştüğünde tekrar ayağa kalkma gücünü kendinde bulabilmeyi simgeler. Olumsuz olarak değerlendirilen kavramlardan biri olarak yabancılaşma ise; sosyal bir unsur olan insanın çevresinden bağlarını ayırması, çevresinde olup bitenlere duyarsızlaşmasıyla kendini göstermektedir. Yabancılaşma mutsuzluğu, işbirlikçi olmamayı, sosyal ilişkilerden kaçınmayı da beraberinde getirmektedir. Halbuki insan; sosyalleşme, birlikte olma, sevilme, benimsenme gibi bir takım doğal ihtiyaçları olan yapısı gereği toplumsal bir varlıktır. Toplumun bir parçası olarak; sosyal ve bireysel açıdan güçlü bireyler toplumu da güçlü kılar. Diğer bir ifadeyle psikolojik açıdan dayanıklı bireyler, sağlıklı ilişkilere sahip bir toplumu meydana getirir.

Günümüz toplumları bilgi toplumu olarak adlandırılmaktadır. Bilgi toplumları rekabetçi bir yapıya sahiptir (Cameron, 2018). Rekabet yabancılaşmayı tetiklerken birey ve toplum uyumu giderek bozulmaktadır. Bireylerin iç içe olduğu çalışma hayatında özellikle de bireylerin yakın ilişki halinde olduğu sektörlerde olumsuz davranışlar olumsuz sonuçlar meydana getirebilmektedir. Bu çalışmada, olumlu bir perspektif olan psikolojik dayanıklılık ile olumsuz bir perspektif olan yabancılaşma kavramları incelenmiştir. İlgili kavramlar hakkında literatür taraması yapılarak, ilişkili olduğu konular araştırılmıştır. Nicel araştırma yöntemi benimsenerek her iki kavramı ölçen anket formu oluşturulmuştur. Ayrıca demografik değişkenlerin psikolojik dayanıklılık ve yabancılaşmaya olan etkisi de ölçülmüştür. Bu çalışmanın amacı, hizmet sektöründe faaliyet gösteren özel sağlık kurumları çalışanlarının psikolojik dayanıklılık ve yabancılaşma düzeylerini incelemektir. Araştırmanın sonucunda, demografik değişkenlerden medeni durum ile yaşın psikolojik dayanıklılığın ve yabancılaşmanın alt boyutlarına etkisi olduğu tespit edilmiştir. Psikolojik dayanıklılık ile yabancılaşma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Psikolojik dayanıklılık ve yabancılaşmanın birlikte incelendiği araştırmalara pek rastlanılmamıştır. Bu açıdan çalışmanın bulgularının gelecekte yapılacak başka çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

Psikolojik Dayanıklılık

Psikoloji, çalışma psikolojisi, örgütsel davranış açısından önemli bir kavram olan psikolojik dayanıklılık, zorluklardan sonra yeniden toparlanabilme ayakta kalma becerisi olarak tanımlanmaktadır (Ülker Tümlü ve Receptoğlu, 2013). Bunun yanı sıra psikolojik dayanıklılığı yüksek olan çalışanların özgüvenlerinin yüksek olacağını, geleceğe güvenle ve umutla bakabileceğini, iyimserliklerini hiç kaybetmeden iş hayatlarında da daha başarılı olabileceklerini belirtmek mümkündür.

Bireyler ve çevreleri arasındaki etkileşimi kapsayan dinamik ve çok yönlü bir yapı (Yates vd, 2015) olarak psikolojik dayanıklılık çevresel faktörlerden etkilenmektedir (Basım ve Çetin, 2011). Çevrenin etkisiyle psikolojik dayanıklılık gelişmektedir ve eğitilebilen bir kavram olarak ele alınmaktadır (Avey vd., 2009). Dayanıklılık düşünme esnekliğinin yerine geçmekte ve insanları değiştirmektedir (McManus, 2016).

Psikolojik dayanıklılık, olumsuz olaylar karşısında sergilenen olumlu tutumlar ve uyum sağlama süreci olarak (Block ve Kremen, 1996) veya çatışma ve gerginlik yaratan olaylarla baş etme (Rutter, 1985) şeklinde açıklanmaktadır. Psikolojik dayanıklılık; zorluk karşısında mevcut durumdan kurtulmayı, gelişim göstermeyi ve dayanıklı olmayı sağlayan aktif bir süreçtir (Zander vd. 2010; Cameron ve Brownie 2010). Wagnild ve Young (2009) ise; psikolojik dayanıklılığı kendine güven, kendine ve kapasitesine inanma, sebat etme, olumsuzluklara rağmen ısrar etme, eşitlik, denge ve uyum, yaşanan deneyimler, yaşam amacı ve özgürlük hissi olarak beş özellik etrafında tanımlamışlardır (akt. Cal vd., 2015). Tanımlardan da anlaşıldığı gibi psikolojik dayanıklılık kişilik özelliği olarak; zorluklar karşısında yılmamak, olumsuz sonuçlardan ders çıkarıp, psikolojik olarak güçlenmek, yaşanan olaylara uyum göstermek şeklinde ifade edilebilmektedir.

Psikolojik dayanıklılığı açıklayan farklı yaklaşımlar söz konusudur. Masten vd., (2010)' ye göre psikolojik dayanıklılık üç kriter altında incelenebilmektedir: Bunlardan biri olumsuz durumları atlatabilme becerisi, diğeri olumsuz durumlara uyum gösterebilme becerisi, sonuncusu ise olumsuz sonuçları atlatabilmede etkili olan bireysel özellikleri içerir (akt. Ülker Tümlü ve Receptoğlu, 2013). Bir diğer yaklaşım ise; değişken ve birey odaklı yaklaşımdır. Değişken odaklı yaklaşım; bireyin kişisel özellikleri ile çevresinde meydana gelen zorlu olaylar karşısında hangi tepkileri verdiği inceler. Bu kapsamda hızlı uyum süreci ve zorlu olayların

olumsuz etkilerinin azaltılması ve koruyucu unsurlar bulmaya yönelik bir yaklaşımdır. Birey odaklı yaklaşım ise; olumsuz durumlarla başa çıkabilmeyi beceren kişilerle olumsuz durumlarla başa çıkamayan kişiler arasındaki farklılıkları ve bu farklılıkların nedenlerini analiz eder (Genç, 2014).

Psikolojik dayanıklılık kavramıyla ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde; psikolojik dayanıklılık; çalışan performansıyla, örgütsel kimlik ile örgütsel gelişim ve değişim arasındaki ilişkiyi açıklar (Lin, 2004). Psikolojik dayanıklılığın örgütsel bağlılık ve işten ayrılma niyetine etkisinin olduğu belirtilebilir (Genç, 2014). Psikolojik dayanıklılık seviyesi yüksek çalışanların örgütsel bağlılık dereceleri de yüksektir (Basım ve Çetin, 2011). Direnmeyi, güçlü kalabilmeyi simgeleyen psikolojik dayanıklılık kavramının incelendiği araştırma örneklerinin genelde asker ve askerlikle ilgili olduğu belirtilmektedir (Fikretoglu ve McCreary, 2012). Ancak, Terzi (2008)' nin, Sürücü ve Babacanlı (2010)' nun, Öksüz ve Güven (2014)' nin üniversite öğrencilerini, Sarıkaya (2015)' nin lise öğrencilerini, Ülker Tümlü ve Receptoğlu (2013)' nun akademisyenleri incelediğini görmek mümkündür

Yabancılaşma

Yabancılaşma, ilk defa Marx tarafından 1844' te "Economic and Philosophic Manuscripts" adlı yazısında ele alınmıştır. "Sömürü", "güç", "para", "insan ihtiyacı" gibi kavramlar, Marx' a göre yabancılaşmada doğal olarak mevcuttur. Marx; insan ve özgürlük ile yabancılaşmanın yakından ilişkili olduğunu belirtmektedir (Shodhganga, 2018). Yabancılaşma, en basit şekliyle "uzaklaşmak", "ilişkili olanlardan uzak durmak" anlamına gelmektedir (Shah, 2014). Dean (1961) ise yabancılaşmayı kavramsallaştırarak güç azlığı, kuralsızlık ve sosyal izolasyon şeklinde üç ana bileşenini tespit etmiştir.

Sanayi devriminden sonra üretim sürecinde teknoloji kullanılmaya başlanmıştır (Ghosh, 2017). Sanayi devrimi; geleneksel toplumu modern topluma dönüştürmüştür. Yabancılaşma tam da bu dönüşüm ile birlikte ortaya çıkmaktadır (Jackson, 1983). Modern toplumun tetikleyicisi kapitalizm, sosyal yapıyı da etkilemiştir.

Emek, üretim ile birlikte anlam kazanmaktadır ve dinamiktir. Maddi değerlere verilen önem arttıkça, çalışanların kendi dünyasında değersizleşme meydana gelir. Bu değersizleşme hissi kendini yabancılaşma şeklinde göstermektedir. Çalışanın, kendisini işe yeterince dahil edememesi ve kendini gerçekleştirmedeki başarısızlığı sonucunda yabancılaşma şeklinde tepki verildiği görülmektedir (Tutar, 2010). Yabancılaşmanın, hem çalışma ortamı açısından hem de ruhsal ve sosyal açıdan olumsuz sonuçları bulunmaktadır. İş devamsızlık, işten ayrılma niyeti ve sabotaj (Hodson ve Sullivan 2011; akt., Turgut ve Kalafatoğlu, 2016) gibi alanlarda etkili olduğu, örgütsel memnuniyet ve işe bağlılık konusunda da davranışları negatif yönde etkilediği, verimliliği azalttığı, tükenmişlik, gerginlik, hastalık yarattığı (Chiaburu vd., 2014), kırgınlık (Trent, 2001; akt. Turgut ve Kalafatoğlu, 2016) duygusunu artırdığı ve refah derecesini düşürdüğü (Shantz vd., 2014; akt., Turgut ve Kalafatoğlu, 2016) belirlenmiştir.

Yabancılaşmayı ele alan literatür incelendiğinde ise; meslekte yabancılaşma (Şimşek, vd., 2012), adalet (Kasapoğlu, 2015), örgütsel yabancılaşma (Celep, 2008), sinizm (Anaş, 2016), alkol ve örgütsel yabancılaşma (Greenberg ve Grunberg, 1995), yabancılaşmanın aracılık rolü ile adaletsizlik ve işe bağlılık ilişkisi (Sulu, vd., 2010), refah düzeyi (Coburn, 1979), örgütsel yabancılaşma (Chiaburu vd., 2014), rol belirsizliği ve örgütsel yabancılaşma (Elmas Atay ve Gerçek, 2017), örgütsel vatandaşlık (Dağlı ve Averbek, 2017), örgütsel yabancılaşma ve örgütsel adalet (Turgut ve Kalafatoğlu, 2016) ile ilgili kavramlarla birlikte araştırıldığı görülmektedir. Yapılan araştırmalarda yabancılaşmanın olumsuz sonuçları da şu şekildedir: Akkirman ve Harris (2004) ise sanal organizasyon üyeleri arasındaki yabancılaşmanın, memnuniyet derecesini azaltabileceğini vurgulamışlardır. Bilişim sektörü çalışanlarında işe yabancılaşmasının işin kendini ifade etmeye engel olduğu ve düşük kaliteli iş ilişkilerine neden olduğu tespit edilmiştir (Nair ve Vohra, 2010). Yapılan tespitlere göre yabancılaşmanın örgüt refahı ve performansı açısından olumlu tarafından bahsedilmemiştir.

Psikolojik dayanıklılık ve yabancılaşma kavramlarını birlikte ele alan Ifeagwazi vd., (2014) psikolojik dayanıklılığın, yabancılaşma ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiye etki etmediğini ancak sosyoekonomik yabancılaşma ile psikolojik stres arasındaki ilişkiyi düzenleyici etkisi olduğunu tespit etmişlerdir. Türkçe literatür incelendiğinde her iki kavramın birlikte incelendiği çalışmalara pek rastlanılmamıştır.

Yöntem

Araştırma sağlık kurumlarında çalışanların psikolojik dayanıklılık ve yabancılaşma algularını ölçmek için gerçekleştirilmiştir. Demografik değişkenlerin psikolojik dayanıklılık ve yabancılaşmaya etkisi ölçülmüştür. Araştırmada tarama modeli uygulanmıştır. Araştırmanın evrenini Başiskele ilçesinde yer alan özel hastaneler oluşturmaktadır. Araştırmada kolayda örneklem yöntemi tercih edilmiştir. Örnekleme, ilgili hastanelerde çalışan ve anket çalışmasına gönüllü olarak katılan 201 kişi oluşturmaktadır.

Anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Formun ilk bölümünde yabancılaşma ölçeği, ikinci bölümünde psikolojik dayanıklılık ölçeği kullanılmıştır. Son bölümde ise bölümünde cinsiyet, medeni durum, gelir, eğitim düzeyi ve yaş bilgilerini içeren beş adet demografik soru bulunmaktadır.

Yabancılaşma ölçeği Güğçerçin ve Aksay (2017) tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. 20 maddeden oluşan ölçeğin güvenirlik kat sayısı 0,88 olarak bulunmuştur. Basım ve Çetin (2011) tarafından Türkçe'ye uyarlama çalışması yapılan psikolojik dayanıklılık ölçeğinin güvenirlik kat sayısı 0,86 olarak hesaplanmıştır. İlgili ölçek 33 maddeden oluşmaktadır.

Bulgular

Elde edilen verilerin analizi SPSS 21 programıyla yapılmış, anlamlılık derecesi 0,05 olarak belirlenmiştir. Elde edilen verilerin analize uygun olup olmadığına ilişkin yapılan faktör analizi ve değerleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 1. Faktör Analizi KMO ve Barlett Testi

<i>Psikolojik Dayanıklılık</i>		<i>Yabancılaşma</i>	
KMO	,796	KMO	,853
X ²	2390,34	X ²	1985,76
Barlett Testi Sd	528	Barlett Testi Sd	325
p	,000	p	,000

Barlett testi p değeri 0,05' ten küçük ise faktörler arasında kabul edilebilecek bir düzeyde korelasyon var demektir (Sipahi, 2010). Faktör analizi sonucunda elde edilen KMO değeri ve Barlett test değeri örneklem hacminin yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir. Psikolojik dayanıklılık ölçeği özdeğeri birden büyük altı faktöre, yabancılaşma ölçeği özdeğeri 1'den büyük üç faktöre dağılmıştır. Faktör analizinde maddelerin yük değerleri için 0,30 kabul edilebilir sınır olarak belirlenebilir (Büyüköztürk, 2002). Yabancılaşma ölçeğine ait 11. maddenin faktör yük değeri 0,30'un altında olduğundan analizden çıkarılmıştır. Güvenirlik analizine yabancılaşma ölçeği için 19 madde ile devam edilmiştir. Yabancılaşma ölçeğinin açıklanan varyans oranı 44,581'den 46,026'ya yükselmiştir. Psikolojik dayanıklılık ölçeğinin açıkladığı varyans oranı 51,849'dur.

Tablo 2. Ölçek Güvenirlik Katsayıları

Faktör	Cronbach Alfa
Psikolojik dayanıklılık	0,75
Yabancılaşma	0,73

Madde 13 psikolojik dayanıklılık ölçeğinin güvenirliğini düşürdüğünden, madde 3 yabancılaşma ölçeğinin güvenirliğini düşürdüğünden analizden çıkarılmıştır. Güvenirlik analizi sonucunda yabancılaşma ölçeği analizine 18 madde, psikolojik dayanıklılık ölçeğinin 32 madde ile devam edilmiştir.

Tablo 3. Ölçeklerin Kolerasyon Değerleri

Değişkenler	Psikolojik dayanıklılık	Yabancılaşma
Psikolojik dayanıklılık	1	-0,01
Yabancılaşma		1

Pearson kolerasyon değerine göre tablo 3'te gösterildiği üzeri psikolojik dayanıklılık ile yabancılaşma arasında (p= -0,01) anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Katılımcıların ölçek puanlarına göre

yabancılaşma ölçeğinin ortalama değeri 65,83, standart sapma değeri 15,86, psikolojik dayanıklılık ölçeğinin ortalama değeri 106,03, standart sapma değeri 18,07'dir.

Demografik değişkenlerin normal dağıldığı varsayımını (Kolmogorov Smirnov değeri > 0,05) sağlayamamıştır. Normal dağılımın görülmediği parametrik testler yapılmasına imkan vermeyen durumlarda non-parametrik testler uygulanır. Bu nedenle analizlerde parametrik olmayan Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testleri uygulanmıştır (Altunışık vd., 2012).

Tablo 4. Demografik Değişkenlere Ait Tanımlayıcı Bilgiler

	N	Ort.	Std.Sapma	Çarpıklık	Std.Hata	Basıklık	Std.Hata
Cinsiyet	201	1,50	0,50	0,01	0,17	-2,02	0,34
Gelir	201	2,79	1,07	1,78	0,17	4,61	0,34
Medeni durum	201	1,44	0,49	0,21	0,17	-1,97	0,34
Eğitim durumu	201	2,20	0,99	0,51	0,17	-0,24	0,34
Yaş	201	2,29	1,11	0,63	0,17	-0,12	0,34

Tablo 5' te katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bilgiler bulunmaktadır. Buna göre araştırmaya katılanların % 50,2' si kadın, % 55,2' si evli, % 42,8' inin 1500-2999 TL gelire sahip, % 34,8' inin ön lisans mezunu, % 33,3' ünün 27-33 yaş grubunda olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Demografik Değişkenler

Değişkenler	N	%	Değişkenler	N	%
Cinsiyet			Eğitim durumu		
Erkek	100	49,8	Lise	56	30,6
Kadın	101	50,2	Önlisans	70	34,8
Medeni durum			Lisans	56	27,9
Evli	111	55,2	Yüksek lisans	15	7,5
Bekar	90	44,8	Doktora	4	2,0
Gelir düzeyi			Yaş		
1.499 TL'den az	5	2,5	20-26	56	27,9
1.500 - 2.999 TL	86	42,8	27-33	67	33,3
3.000 - 4.499TL	77	38,3	34-40	48	23,9
4.500 - 5.999 TL	23	11,4	41-47	23	11,4
6.000 - 7.499 TL	3	1,5	48-54	6	3,0
7.500 - 8.999TL	2	1,0	55 ve üzeri	1	0,5
9.000 TL ve üzeri	5	2,5			

Cinsiyet ile psikolojik dayanıklılık (p, 0,95>0,05), kendilik algısı (p, 0,94>0,05), sosyal yeterlilik (p,0,74 >0,05), gelecek algısı (p, 0,72>0,05), aile uyumu (p, 0,53>0,05), yapısal stil (p, 0,58 >0,05), sosyal kaynaklar (p, 0,24>0,05), yabancılaşma (p, 0,89>0,05), sosyal izolasyon (p, 0,67>0,05), güçsüzlük (p, 0,98>0,05), kuralsızlık (p, 0,87>0,05) arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Gelir ile psikolojik dayanıklılık (p, 0,25>0,05), kendilik algısı (p,0,28 >0,05), sosyal yeterlilik (p, 0,56 >0,05), gelecek algısı (p, 0,17>0,05), aile uyumu (p, 0,14>0,05), yapısal stil (p,0,29 >0,05), sosyal kaynaklar (p, 0,84>0,05), yabancılaşma (p, 0,17>0,05), sosyal izolasyon (p, 0,13>0,05), güçsüzlük (p, 0,08 >0,05), kuralsızlık (p, 0,21>0,05) arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Eğitim ile psikolojik dayanıklılık (p, 0,82>0,05), kendilik algısı (p, 0,88 >0,05), sosyal yeterlilik (p, 0,62 >0,05), gelecek algısı (p, 0,17>0,05), aile uyumu (p, 0,93>0,05), yapısal stil (p, 0,64>0,05), sosyal kaynaklar (p, 0,11>0,05), yabancılaşma (p, 0,60>0,05), sosyal izolasyon (p, 0,85>0,05), güçsüzlük (p, 0,99>0,05), kuralsızlık (p, 0,83>0,05) arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Demografik değişkenlerle anlamlı ilişkisi bulunan değişkenlerin analiz sonucu aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 6. Medeni Durumun Psikolojik Dayanıklılık ve Yabancılaşmaya Etkisi

		N	Sıra ort.	Sıra top.	U	P
<i>Psikolojik</i>	Evli	111	102,05	11328,00	4878,00	,775
<i>Dayanıklılık</i>	Bekar	90	99,70	8973,00		
<i>Kendilik algısı</i>	Evli	111	93,27	10353,50	4137,50	,036
	Bekar	90	110,53	9947,50		
<i>Sosyal yeterlilik</i>	Evli	111	103,57	11496,00	4710,00	,477
	Bekar	90	97,83	8805,00		
<i>Gelecek algısı</i>	Evli	111	103,78	9111,00	4686,50	,442
	Bekar	90	97,57	8094,00		
<i>Aile uyumu</i>	Evli	111	104,13	11558,50	4647,50	,385
	Bekar	90	97,14	8742,50		
<i>Yapısal stil</i>	Evli	111	104,10	11555,50	4650,50	,395
	Bekar	90	97,17	8745,50		
<i>Sosyal kaynaklar</i>	Evli	111	96,87	10753,00	4537,00	,236
	Bekar	90	106,09	9548,00		
<i>Yabancılaşma</i>	Evli	111	109,43	12147,00	4059,00	,022
	Bekar	90	90,60	8154,00		
<i>Sosyal izolasyon</i>	Evli	111	113,09	12553,00	3653,00	,001
	Bekar	90	86,09	7748,00		
<i>Güçsüzlük</i>	Evli	111	107,77	11962,50	4243,50	,065
	Bekar	90	92,65	8338,50		
<i>Kuralsızlık</i>	Evli	111	104,57	11607,50	4598,50	,331
	Bekar	90	96,59	8693,50		

Mann Whitney U testine göre psikolojik dayanıklılık alt boyutu olan kendilik algısı ile medeni durum arasında bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre bekar (sıra ort. =110,53) katılımcıların kendilik algısı evli (sıra ort. = 93,27) katılımcılara göre $p=0,03<0,05$ anlamlılık seviyesinde daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 7. Yaşın Psikolojik Dayanıklılık ve Yabancılaşmaya Etkisi

		N	Sıra ort.	X^2	p
	20-26	56	107,92		
	27-33	67	98,63		
<i>Psikolojik</i>	34-40	48	105,83		
<i>Dayanıklılık</i>	41-47	23	83,26	6,26	0,28
	48-54	6	108,42		
	55 ve üzeri	1	4,00		
	20-26	56	105,06		
	27-33	67	106,46		
<i>Kendilik algısı</i>	34-40	48	104,32		
	41-47	23	68,24	11,53	,04
	48-54	6	117,08		
	55 ve üzeri	1	5,00		
	20-26	56	107,22		
	27-33	67	96,33		
	34-40	48	99,86		
<i>Sosyal yeterlilik</i>	41-47	23	95,57	4,39	0,49
	48-54	6	134,33		
	55 ve üzeri	1	45,00		
	20-26	56	101,12		
	27-33	67	95,51		
	34-40	48	103,92		

<i>Gelecek algısı</i>	41-47	23	105,07	3,85	0,57
	48-54	6	132,50		
	55 ve üzeri	1	40,00		
	20-26	56	103,00		
	27-33	67	96,80		
	34-40	48	100,97		
<i>Aile uyumu</i>	41-47	23	112,13	2,45	0,78
	48-54	6	96,75		
	55 ve üzeri	1	41,50		
	20-26	56	106,50		
	27-33	67	95,69		
	34-40	48	109,57		
<i>Yapısal stil</i>	41-47	23	97,00	5,89	0,31
	48-54	6	68,08		
	55 ve üzeri	1	27,00		
	20-26	56	99,45		
	27-33	67	105,90		
	34-40	48	99,22		
<i>Sosyal kaynaklar</i>	41-47	23	93,48	1,08	0,55
	48-54	6	104,00		
	55 ve üzeri	1	100,50		
	20-26	56	92,94		
	27-33	67	93,89		
	34-40	48	110,48		
<i>Yabancılaşma</i>	41-47	23	129,91	10,66	0,058
	48-54	6	71,33		
	55 ve üzeri	1	87,00		
	20-26	56	88,56		
	27-33	67	94,30		
	34-40	48	113,75		
<i>Sosyal izolasyon</i>	41-47	23	132,24	13,88	0,01
	48-54	6	73,17		
	55 ve üzeri	1	83,00		
	20-26	56	95,14		
	27-33	67	93,51		
	34-40	48	107,63		
<i>Güçsüzlük</i>	41-47	23	126,00	6,83	0,23
	48-54	6	92,92		
	55 ve üzeri	1	86,50		
	20-26	56	108,45		
	27-33	67	90,81		
	34-40	48	99,42		
<i>Kuralsızlık</i>	41-47	23	115,52	4,75	0,44
	48-54	6	97,50		
	55 ve üzeri	1	130,00		

Kruskal Wallis H Testi sonucuna göre psikolojik dayanıklılık alt boyutu olan kendilik algısı ($p = 0,04 < 0,05$) ile yaş arasında anlamlı bir ilişki olduğu, en yüksek kendilik algısının 48-54 yaş (ort = 11,08) düzeyindeki katılımcılarda, en düşük kendilik algısının 41-47 yaş (ort = 68,24) düzeyindeki katılımcılarda olduğu görülmektedir. Yaş ile yabancılaşmanın alt boyutu olan sosyal izolasyon ($p = 0,01 < 0,05$) arasında da anlamlı bir ilişki görülmüştür. Sosyal izolasyon düzeyi en yüksek 41-47 yaş (ort = 132,24) aralığındaki, en düşük 48-54 yaş (ort = 73,17) aralığındaki katılımcılarda olduğu bulunmuştur.

Sonuç ve Tartışma

İnsanların sürekli etkileşim halinde oldukları turizm, sağlık, eğitim gibi hizmet sektöründe sosyopsikolojik bir olgu olan psikolojik dayanıklılık ve yabancılaşmanın bireyler üzerindeki etkisinin kaçınılmaz olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmanın amacı, hizmet sektöründe faaliyet yürüten özel hastanelerde çalışanlarının psikolojik dayanıklılık ve yabancılaşma düzeylerini incelemektir.

Cinsiyet ile psikolojik dayanıklılık ve alt boyutları kendilik algısı, sosyal yeterlilik, gelecek algısı, aile uyumu, yapısal stil, sosyal kaynaklar, yabancılaşma ve alt boyutları sosyal izolasyon, güçsüzlük, kuralsızlık arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Gelir ile psikolojik dayanıklılık ve alt boyutları kendilik algısı, sosyal yeterlilik, gelecek algısı, aile uyumu, yapısal stil, sosyal kaynaklar, yabancılaşma ve alt boyutları sosyal izolasyon, güçsüzlük ve kuralsızlık arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Eğitim ile psikolojik dayanıklılık ve alt boyutları kendilik algısı, sosyal yeterlilik, gelecek algısı, aile uyumu, yapısal stil, sosyal kaynaklar, yabancılaşma ve alt boyutları sosyal izolasyon, güçsüzlük, kuralsızlık arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Araştırmanın analizi sonucunda, demografik değişkenlerden medeni durum ile yaşın psikolojik dayanıklılığın ve yabancılaşmanın alt boyutlarına etkisi olduğu görülmüştür. Ancak Çelik ve Babaoğlu (2017)'nin araştırmalarında yabancılaşma ile cinsiyet, gelir, yaş arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Güngörmüş vd., (2015)'in çalışmasında psikolojik dayanıklılık ile cinsiyet, yerleşim yeri, baba eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Tam tersine bu araştırmanın sonucuna göre psikolojik dayanıklılık ve alt boyutları ile cinsiyet, gelir ve eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Araştırmanın analiz sonucunda Ifeagwazi ve arkadaşlarının (2014) sonucuna benzer bir sonuç elde edilmiş, psikolojik dayanıklılık ve yabancılaşma arasında bir ilişki tespit edilememiştir.

Yaş ile psikolojik dayanıklılığın alt boyutu olan kendilik algısı, yabancılaşmanın alt boyutu sosyal izolasyon arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Birbirine yakın olan 41-47 yaş ile 48-54 yaş aralığına sahip çalışanların en yüksek-en düşük kendilik algısı ve sosyal izolasyon algısına sahip olmalarının nedeni olarak mevcut dilimde yer alan çalışan sayısı olduğu düşünülmektedir. Ayrıca kariyer devreleri olarak ilerleme devresi 41-47 yaşa, gerileme ve emeklilik devresinin 48-54 yaş sınırlarına denk gelmektedir. İlerleme devresinde bulunan yaş grubunun kendilik algısının yüksek çıkması; kendini gerçekleştirme ile içsel motivasyon unsurlarından etkilendiği şeklinde yorumlanabilir. 48-54 yaş diliminde sosyal izolasyon düzeyinin düşük çıkması da yaş alma ile birlikte yalnızlık kaygısı duygusunda artış olduğu şeklinde ifade edilebilir.

Medeni durum ile psikolojik dayanıklılığın alt boyutu olan kendilik algısı, yabancılaşma ve alt boyutu olan sosyal izolasyon arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Yaş ve medeni durumun psikolojik dayanıklılığı etkilediği belirlenmiştir.

Bu araştırma sadece özel hastane çalışanlarına uygulanmıştır. Elde edilen bulgulardaki zenginliği artırmak amacıyla kamu hastaneleri çalışanlarına veya farklı sektör çalışanlarına uygulanması önerilmektedir. Sağlık sektörü hizmet alanında insanlarla özellikle hasta ve hasta yakınları ile etkileşim halinde olunan zor bir sektördür. Ülkemizde sağlık sektöründe hasta bakım, tedavi gibi normal sağlık hizmetleri sürecinin dışında istenmeyen olaylar yaşanmaktadır. Bu açıdan sağlık çalışanlarının psikolojik dayanıklılıklarını ve yabancılaşma düzeylerini etkileyen nedenlerin bilinmesi hem kurum hem kamu adına yarar sağlayacaktır. Psikolojik dayanıklılık ve yabancılaşma arasındaki ilişkiyi düzenleyebileceği ya da etkileyebileceği düşünülen örgütsel destek, sosyal kaytarma, psikolojik sahiplenme, örgüt iklimi, iş-aile çatışması, psikolojik kontrat kavramlarıyla birlikte araştırılması ileride yapılacak olan çalışmalar için önerilmektedir.

Kaynakça

- Akkirman, A. D. and Harris, D. L. (2005), Organizational communication satisfaction in the virtual workplace. *The Journal of Management Development*, 24(5/6), 397-409.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2012), *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Sakarya: Sakarya Kitapevi.
- Anaş, K. (2016), Vakıf üniversitesi çalışanlarında örgütsel sinizm tutumunun işe yabancılaşma üzerine etkisi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul.
- Avey, J. B., Luthans, F. and Jensen, S. M. (2009), Psychological capital: a positive resource for combating employee stress and turnover. *Human Resource Management*, 48 (5), 677-693.
- Basım, H. N. ve Çetin, F. (2011), Yetişkinler için psikolojik dayanıklılık ölçeği'nin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22(2), 104-114.
- Block, J. and Kremen, A. M. (1996), IQ and ego-resiliency: conceptual and empirical connections and separateness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(2), 349-361.
- Büyüköztürk, Ş. (2002), Faktör analizi: temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Kuram ve Uygulama Eğitim Yönetimi*, 32(güz), 470-480.
- Cal, S., Glustak, M. E. and Barreto, S. M. (2015), Psychological resilience and immunity. *Innovative Immunology*, 1-20.
- Cameron F. and Brownie, S. (2010), Enhancing resilience in registered aged care nurses. *Australas J Ageing*, 29: 66-71.
- Cameron, K. Durability of human performance. https://www.thercfgroup.com/files/resources/an_introduction_to_the_competing_values_framework.pdf. (Erişim tarihi: 01 Aralık 2018).
- Celep, B. (2008), İlköğretim öğretmenlerinin işe yabancılaşması (Kocaeli örneği). Kocaeli Üniversitesi, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Kocaeli.
- Chiaburu, D. S., Thundiyil, T. and Wang, J. (2014), Alienation and its correlates: a meta-analysis. *European Management Journal*, 32(1), 24-36.
- Coburn, D. (1979), Job alienation and well-being. *International Journal of Health Services*, 9(1), 41-59.
- Çelik, E. ve Babaoğlu, E. (2017), Üniversite öğrencilerinin yabancılaşma düzeyi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 405-427.
- Dağlı, A. ve Averbek, E. (2017), The relationship between the organizational alienation and the organizational citizenship behaviors of primary school teachers. *Universal Journal of Educational Research*, 5(10), 1707-1717.
- Dean, D. (1961), Alienation: its meaning and measurement. *American Sociological Review*, 26, 753-758.
- Elmas Atay, S. ve Gerçek, M. (2017), Algılanan rol belirsizliğinin işe yabancılaşma üzerindeki etkisinin ve demografik değişkenlere göre farklılıklarının incelenmesi. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 321-332.
- Fikretoglu, D. and McCreary, D. R. (2012), Psychological resilience: a brief review of definitions, and key theoretical, conceptual, and methodological issues defence. *R&D Canada Technical Report DRDC Toronto TR 2012-012 December*
- Genç, A. (2014), Psikolojik dayanıklılığın örgütsel bağlılık ve işten ayrılma niyetine etkisi: görgül bir araştırma. Başkent Üniversitesi, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara.
- Ghosh, S. (2017), The theory of alienation by Karl Marx and his critique of religion: an introspection. *European Journal of Social Sciences Studies*, 2(2), 119-131.

- Greenberg, E. S. and Grunberg, L. (1995), Work alienation and problem alcohol behavior. *Journal of Health and Social Behavior*, 36(1), 83-102.
- Güğerçin, U. ve Aksay, B (2017), Dean'ın yabancılaşma ölçeğinin türkçe uyarlaması: geçerlilik ve güvenilirlik analizi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13(1), 137-154.
- Güngörmüş, K., Okanlı, A. ve Kocabeyoğlu, T. (2015), Hemşirelik öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ve etkileyen faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 6(1), 9-14.
- Ifeagwazi, C. M., Chukwuorji, J. B and Zacchaeus, E. A. (2014), Alienation and psychological wellbeing: moderation by resilience. *Social Indicators Research*, 120 (2). https://www.researchgate.net/publication/269820735_Alienation_and_Psychological_Wellbeing_Moderation_by_Resilience.
- Jackson, S. J. (1983), The alienation of the individual from society: A social-psychological theory and cross-cultural comparison. *Retrospective Theses and Dissertations*. 8484. <https://lib.dr.iastate.edu/rtd/8484>.
- Kasapoğlu, S., (2015), İlköğretim okulu öğretmenlerinin işe yabancılaşma düzeyleri ile örgütsel adalet algıları arasındaki ilişki. Yıldız Teknik Üniversitesi, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul.
- Lin, Y.Y. (2004), Organizational identity and its implication on organization development. *Academy of Human Resource Development International Conference (AHRD) Austin, TX, Mar 3-7, 2004*, <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED492427.pdf>, 803-810.
- Luthans, F. and Church, H. A. (2002), Positive organizational behavior: developing and managing psychological strengths, *Academy of Management Executive*, 16 (1), 57-72.
- McManus, D. (2016), Durability of human performance. www.derrickmcmanus.com, (Erişim tarihi: 1 Aralık 2018).
- Nair, N. and Vohra, N. (2010), An exploration of factors predicting work alienation of knowledge workers, *Management Decision*, 48(4), 600-615.
- Öksüz, Y. ve Güven, E. (2014), The relationship between psychological resilience and procrastination levels of teacher candidates. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 116, 3189- 3193.
- Rutter, M. (1985), Resilience in the face of adversity. *British Journal of Psychiatry*, 147 (1), 598-611.
- Sarıkaya, A. (2015), 14-18 yaş arası ergenlerin benlik saygısı ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki. İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul.
- Shah, M. I. (2015), Marx's concept of alienation and its impacts on human life. *Al-Hikmat* 35(2015), 43-54.
- Shodhganga, (2018). Alienation in Karl Marx. http://shodhganga.inflibnet.ac.in/bitstream/10603/16945/7/07_chapter%201.pdf. (Erişim tarihi: 1 Aralık 2018).
- Sipahi, Ç. (2010), *Sosyal bilimlerde spss ile veri analizi*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Sulu, S., Ceylan, A. ve Kaynak, R. (2010), Work alienation as a mediator of the relationship between organizational injustice and organizational commitment: implications for healthcare professionals. *International Journal of Business and Management*, 5(8), 27-38.
- Sürücü, M. ve Babacanlı, F. (2010). Üniversiteye uyumun psikolojik dayanıklılık ve demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Gazi University Journal of Gazi Educational Faculty (GUJGEF)*, 30(2), 375-396.
- Şimşek, H., Balay, R. ve Şimşek, A. S. (2012), İlköğretim sınıf öğretmenlerinde mesleki yabancılaşma, *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 53-72.
- Terzi, Ş. (2008), Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ve algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(29), 1-11.
- Turgut, T. ve Kalafatoğlu, Y. (2016), İşe yabancılaşma ve örgütsel adalet. *İş, güç. Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 18(1), 23-46.

- Tutar, H. (2010), İşgören yabancılaşması ve örgütsel sağlık ilişkisi: bankacılık sektöründe bir uygulama. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65(1), 175-204.
- Ülker Tümlü, G. ve Recepoğlu, E. (2013), Üniversite akademik personelinin psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(3), 205-213.
- Yates, T. M., Tyrell, F. A. and Masten, A. S. (2015), Resilience theory and the practice of positive psychology from individuals to societies. (Ed.) S. Joseph, 773-788, <https://doi.org/10.1002/9781118996874.ch44>
- Zander, M., Hutton A. and King, L. (2010), Coping and resilience factors in pediatric oncology nurses. *J Pediatr Oncol Nurs*, 27, 94-108.